

Rapport

Konstbranschen i siffror 2021



**Konstnärernas
Riksorganisation.**

Förord.

För att öka kunskapen om hur konstbranschen ser ut, vad den omfattar och vart den är på väg presenteras nu för tredje gången rapporten om **Konstbranschen i siffror 2021**. Den första rapporten lanserades år 2017.

Innehållet begränsas av den problematik som finns i att få fram officiell statistik på området. Rapporten fokuserar därför på det som det faktiskt går att få fram siffror på. Aktörerna på marknaden som presenteras är avgränsade till framför allt de som förmedlar konst, som gallerier, konsthandlare och auktionsverk, men även till den som skapar konst, konstnären. Det är alltså inte är en komplett bild av branschen som presenteras.

Pandemin ställde saker och ting på ända och marknaden har kanske inte hunnit ställa om lika fort. Förväntningar att digitala plattformar ska ta över delar av försäljningen eller bättre upp öka försäljningen är kanske en utveckling som kräver längre tid, åtminstone vid förstahandsförsäljning. I intervjuer med entreprenörerna bakom några av dessa plattformar framkommer att det under pandemins inledning i vissa fall visat sig bli längre beslutstider och större osäkerhet i inköpsprocesserna.

Effekterna av pandemin är ännu svåra att se men det finns intressanta iakttagelser. Exporten av konst är fortsatt stabil 2020 medan importen av

konst får en kraftig ökning samma år. Även om vi ännu inte har uppgift om galleriers och konsthandlares omsättning år 2020, så visar statistiken att antalet gallerier och konsthandlare legat stabilt. De till och med ökade tillfälligt under 2020. Effekten av en förstärkning 1 juli 2018 av följerätten, en lagstadgad vidareförsäljningsavgift, ökade ersättningen till konstnärer/upphovspersoner och denna ökning fortsatte 2020. Att auktionsverk och konsthandlare utvecklat sin onlineförsäljning kan ha bidragit till att andrahandsförsäljningen ökade 2020.

Konstnärernas Riksorganisation vill särskilt rikta ett varmt tack till de som bidragit i arbetet med statistiskt underlag till **Konstbranschen i siffror 2021**: Åsa Forslund, Operativt ansvarig - Licens & fördelning Bildupphovsrätt och Greta Burman, Förbundsdirektör Riksförbundet Sveriges Konstföreningar samt tack till Svenska Galleriförbundet, Konsthantverkscentrum, Svenska Konstnärsförbundet för fortsatt samverkan i arbetet med rapporten.

Slutligen ett extra varmt tack till Maria Adenfelt (managementkonsult Governo), rapportförfattare med stort engagemang för konstbranschen och dess siffror, som har skrivit rapporten.

Eva Månsson
Verksamhetschef
Konstnärernas Riksorganisation

Sammanfattning.

För tredje gången lanserar nu Konstnärernas Riksorganisation sin rapport **Konstbranschen i siffror** som sedan 2017 publicerats vartannat år och beskriver försäljningen inom valda delar av konstbranschen.

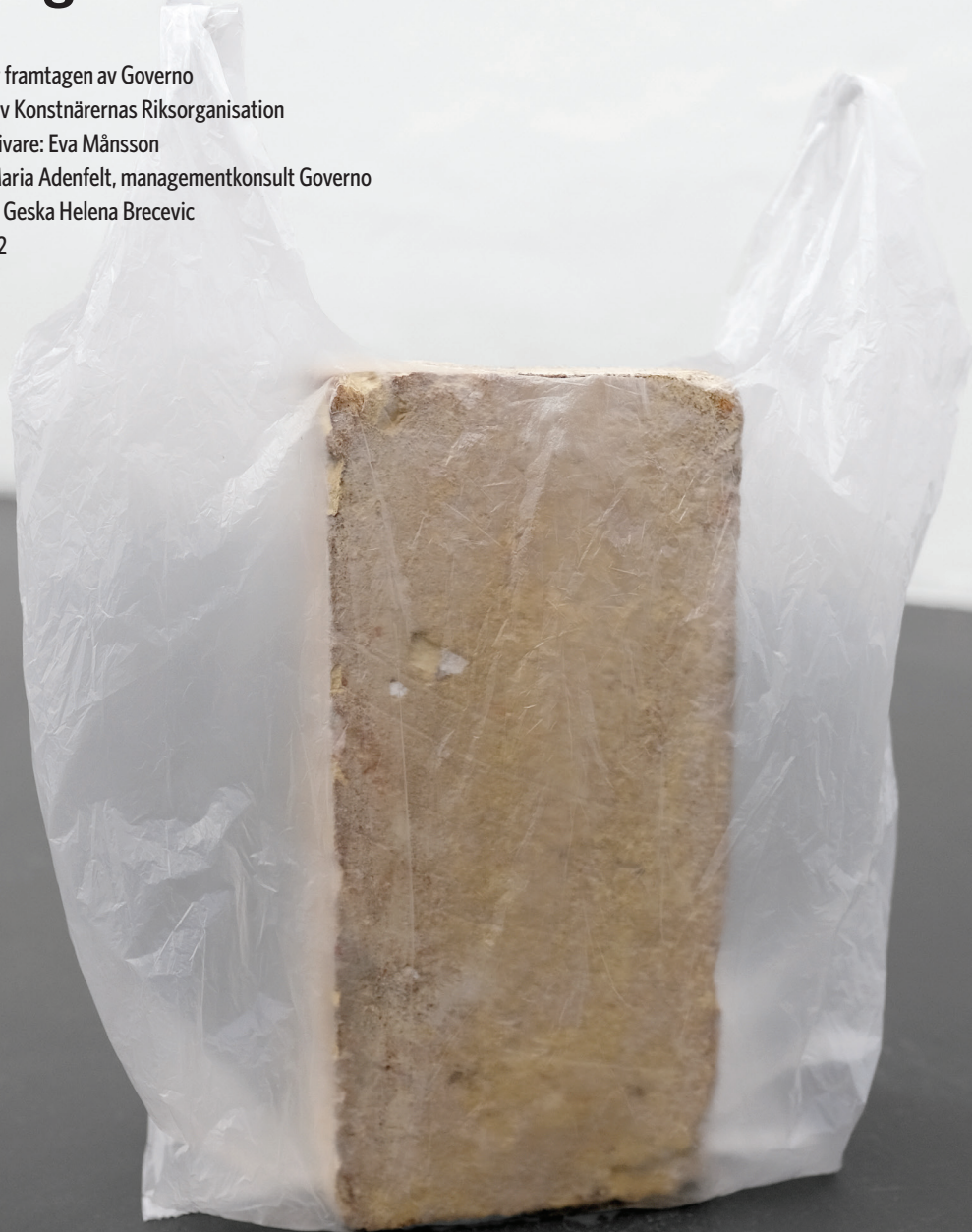
I den mån det har funnits statistik att tillgå har en målsättning denna gång varit att beskriva konstförsäljningen i ljuset av coronapandemin.

Nettoomsättningen för gallerier och konsthandlare minskade under år 2019. Antalet gallerier och konsthandlare ökade under år 2020 för att sedan år 2021 minska i antal. Intervjuer med företagare som driver digitala plattformar visar hur man genom att använda nya kanaler kan nå nya målgrupper av köpare. Försäljningen via auktionshus ökade under 2020, både i antal och försäljningsvolym i kronor. Antalet konstföreningar fortsätter att minska, men konstföreningarnas inköp av konst ökade under år 2019. Antal mottagare av IV-ersättning har ökat under 2020 medan fördelningen mellan män och kvinnor fortsatt är 40% respektive 60%. Offentliga inköp av konst ökade under 2020 till dryga 200 miljoner. Kommuner stod för 60% av offentliga inköp följt av regioner som stod för 20% av de offentliga inköpen. Exporten av konst ökade något 2020 jämfört med 2019 medan importen ökade betydligt under år 2020 jämfört med tidigare år.

Rapport

Konstnärernas Riksorganisation.

Rapporten är framtagen av Governo
på uppdrag av Konstnärernas Riksorganisation
Ansvarig utgivare: Eva Månsson
Författare: Maria Adenfelt, managementkonsult Governo
Grafisk form: Geska Helena Brecevic
Februari 2022
www.kro.se



Innehåll

Inledning	6
Den svenska konstbranschen	7
Konstmarknaden	7
Förmedlare av konst	8
Gallerier och konsthandlare	8
Digitala plattformar som säljkanal för konst	10
Auktionsförsäljning av konst	12
Konstföreningar som förmedlare av konst	13
Upphovsrättsliga intäkter baserade på försäljning	15
Individuell visningsersättning	16
Inköp av offentlig konst	18
Konst på export och import	21
Avslutande diskussion	24
Hur har vi mätt?	25
Fördjupad diskussion om metod och underlag	25
Källförteckning	26
Bilagor	27
Bilaga 1 – Konstbranschens aktörer	27
Bilaga 2 –Kontaktpersoner för datainsamling	28

Inledning

Konstbranschen i siffror 2021 beskriver tendenser och nuläge för försäljningen i konstbranschen utifrån aktuell statistik.

Sedan **Konstbranschen i siffror 2019** lanserades har världen genomgått en pandemi med påtagliga konsekvenser för många branscher, inklusive konstbranschen. Kultursektorn har varit mål för ett antal stödinsatser för att underlätta pandemins ekonomiska konsekvenser. Som ett led i åtgärderna initierades den statliga utredningen **Återstart för kulturen - återhämtning och utveckling efter coronapandemin**. Utredningen presenterades i september 2020 och ett av de förslag som presenterades var att stärka konstnärernas ekonomiska villkor genom ökade anslag för Konstnärsnämnden. Hur har då konstbranschen påverkats av de senaste årens händelser? Det är en av frågeställningarna som adresseras i denna rapport.

Syftet med **Konstbranschen i siffror 2021** är att beskriva tendenser och nuläge för försäljningen av konst i valda delar av konstbranschen. Det sker utifrån en metodik som utvecklades för **Konstbranschen i siffror 2017**. För insamlingen av uppgifter kring aktuell försäljning av konst har förhållningssättet varit pragmatiskt, den statistik

som används är den som har varit möjlig att samla in. I många fall begränsas analysen av statistiken på sekretessmässiga grunder eller på grund av att statistiken inte samlas in på regelbunden basis. Som komplement till de statistiska uppgifterna har ett antal intervjuer genomförts med bland annat företagare som driver digitala plattformar för försäljning av konst.

Metod

För att beskriva tendenser och nuläge för försäljning i konstbranschen har tillgänglig statistik tagits fram från olika källor. De områden rapporten täcker är:

- Gallerier och konsthandlare
- Digitala plattformar som säljkanal för konst
- Auktionsförsäljning av konst
- Konstföreningars konstinköp
- Offentliga inköp av konst
- Konst på export och import

För en mer utförlig beskrivning av hur statistiken har samlats in, se **kapitel 3**.

Den svenska konstbranschen

Konstmarknaden

Denna rapport har tre centrala utgångspunkter. För det första, vikten av att möjliggöra uppföljning och jämförelser över tid genom att utgå från tillgänglig statistik och använda redan tillämpade metoder. För det andra, att konstbranschen är en del av ett större ekonomiskt system där pris och ekonomiskt värde inte alltid är samma sak. Detta är viktigt att ha med sig både utifrån ett kulturpolitiskt och ett näringspolitiskt perspektiv. För det tredje, att utgå från en väl definierad och avgränsad bild av konstmarknaden.

Konstmarknaden delas in i förstahands- och andrahandsmarknader. Förstahandsmarknaden är den marknad där ett konstverk introduceras för en publik och säljs för första gången. Vanligtvis sker detta på mässor eller genom gallerier. På senare år har det blivit vanligare att auktionsverk agerar på förstahandsmarknaden, även om det fortfarande är ovanligt i Sverige. Att föra ut nya konstnärer och berätta om dem för omvärlden

kräver stora resurser och intensiva marknadsföringsaktiviteter. Andrahandsmarknaden utgörs av konstverk som har sålts tidigare. Det är på denna marknad som auktionsverk främst agerar, så även konsthandlare som handlar med samtida konst. Detta är en mer förutsägbar marknad eftersom det till skillnad från förstahandsmarknaden finns information om tidigare försäljningspriser.

Konstbranschen består av olika aktörer och det är centralt att förstå hur dessa är sammanlänkade med varandra. Enligt definitionen och avgränsningarna i denna rapport delas aktörerna upp i tre huvudsakliga grupper. Den första gruppen är de som skapar konst, det vill säga konstnärerna. Den andra gruppen är de som förmedlar konst genom försäljning på förstahands- och andrahandsmarknaden. Den tredje gruppen är köpare, såsom offentliga aktörers inköp av konst och konstföreningar (se **figur 1** nedan).

I **Konstbranschen i siffror 2021** presenteras främst statistik från grupperna förmedlare och köpare.

Figur 1. Modell över konstbranschens marknadsplatser.



Förmedlare av konst

Gallerier och konsthandlare

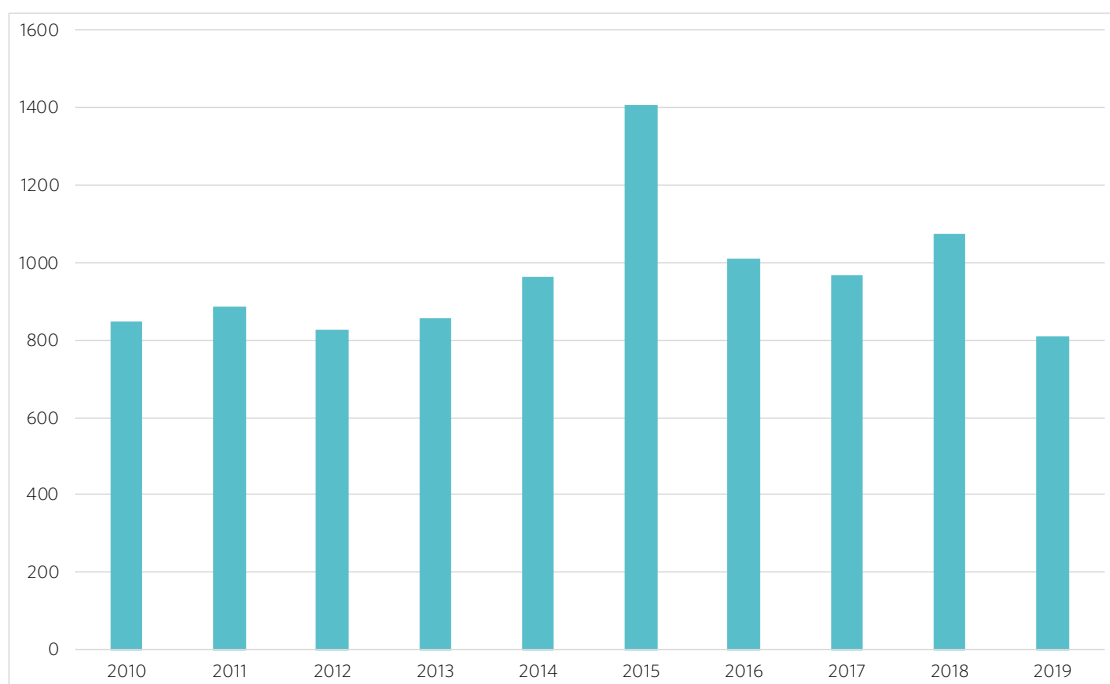
Både gallerier och konsthandlare bygger sin verksamhet på att sälja konst, samtidigt skiljer sig verksamheterna åt i några centrala avseenden. En gallerist representerar traditionellt sett konstnärer och säljer deras verk på förstahandsmarknaden. En konsthandlare däremot verkar på andrahandsmarknaden. Konsthandlaren kan visserligen vara inriktad på några särskilda konstnärskap eller delar av konstmarknaden, men har inte samma nära samarbete med konstnärer som en gallerist har.

Att en gallerist representerar en konstnär innebär att de har som huvuduppgift att sammanföra en konstnär med en köpare av dennes verk. Galleriet presenterar utställningar av de konstnärer som det representerar och möjliggör för konstnärer att ställa ut på mässor, nationellt såväl som internationellt. Att hitta köpare till konstnärers verk innefattar ett gediget och långsiktigt marknadsföringsarbete, vilket kräver ett stort kontaktnät av potentiella köpare.

I **figur 2** nedan presenteras nettoomsättning för konsthandlare och gallerier mellan år 2010 och 2019¹. Under perioden har nettoomsättningen legat i ett intervall mellan 811 och 1 409 miljoner kronor med ett medelvärde på 965 miljoner kronor. Den stora ökningen av omsättningen år 2015 kan förklaras av att det ägde rum minst en försäljning av konst med exceptionellt högt slutpris, enligt uppgifter från en av Sveriges ledande konsthandlares årsredovisning. Under år 2019 noterades den lägsta nettoomsättningen, 811 miljoner kronor, för konsthandlare och gallerier för perioden 2010 till 2019. Omsättning för år 2020 publiceras i SCB:s statistikdatabas i maj 2022.

I **figur 3** nedan presenteras antal konsthandlare och gallerier år 2010 till 2021. Sedan år 2011 har antalet gallerier och konsthandlare i Sverige successivt minskat. Givet de senaste årens pandemi är intressant att notera att nedgången bröts under år 2020, då antalet konsthandlare och gallerier ökade från 752 stycken år 2019 till 771 stycken år 2020. Det var främst gruppen företagare med 0 anställda som ökade. 2021 minskade antalet gallerier och konsthandlare på nytt, då med 14 stycken.

Figur 2. Nettoomsättning för konsthandlare och gallerier i mnkr (år 2010–2019). 2019 års penningvärde. Källa: SCB

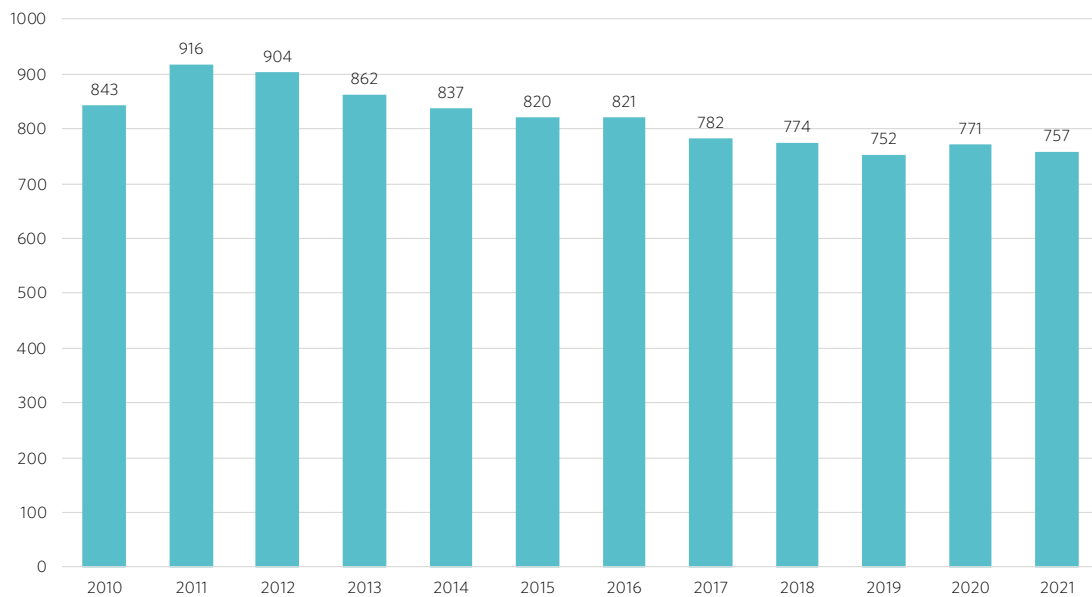


¹ År 2019 är sista tillgängliga år i statistikdatabasen Företagens ekonomi, SCB.

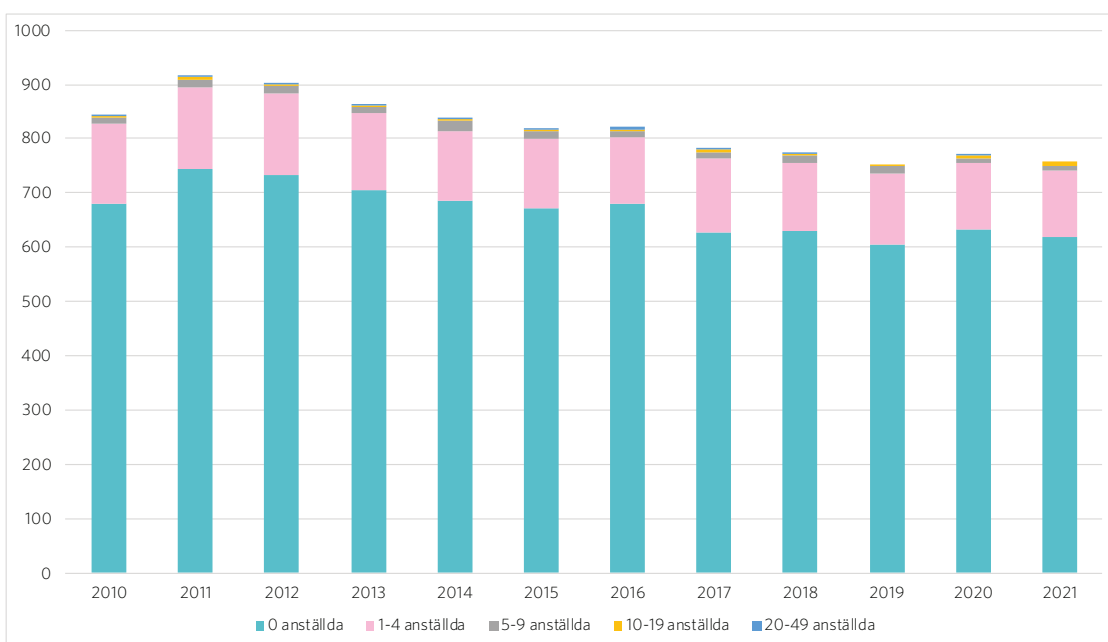
Majoriteten av de företag som är konsthandlare eller driver gallerier har 0 anställda (**figur 4** nedan). Gruppen företag med 1-4 anställda respektive 10-19 anställda var oförändrad mellan åren 2020 och 2021. I gruppen 0 anställda skedde en minskning med 14 företag. Gruppen 20-49 anställda gick från 2 företag år 2020 till 0 företag år 2021.

Gallerier står för en stor andel av försäljningen på förstahandsmarknaden. Auktionsmarknaden svarar på motsvarande sätt för en stor andel av försäljningen på andrahandsmarknaden.

Figur 3. Antal konsthandlare och gallerier 2010 till 2021. Källa: SCB



Figur 4. Antal konsthandlare och gallerier, uppdelat efter storlek i antal anställda, för år 2010 till år 2021. Källa: SCB



Digitala plattformar som säljkanal för konst

För försäljningen av konst innebär den ökade digitaliseringen nya sätt att nå ut till potentiella köpare. Antalet digitala plattformar som säljer konst har ökat och i branschen diskuteras alltmer för- och nackdelarna med så kallade virtuella showrooms. Fördelarna är bland annat att konstnärer kan nå potentiella köpare med relativt små medel. En annan fördel som lyfts fram är att det krävs mindre resande för att delta i mässor, det vill säga ett minskat miljöavtryck. En nackdel som lyfts fram är att det viktiga möte mellan konstnär och köpare som möjliggör förmedling av tyst kunskap uteblir.

I en orientering av digitala plattformar som Konstnärernas Riksorganisation genomförde hösten 2019 identifierades så många som 32 digitala plattformar för försäljning av konst². Tio av dessa var svenskregistrerade företag. Sex av dessa tio företag hade startats de senaste fyra åren och en genomgång påvisade en starkt ökad omsättning årligen. I en uppföljning i december 2021 framkom att två av de digitala plattformarna hade stängt ner sina verksamheter under år 2020. Att genom officiell statistik kartlägga antalet företag som driver digitala plattformar för förmedling och försäljning av konst försvåras av det inte finns en entydig SNI-kod för denna form av verksamhet. De svenskregistrerade plattformar som Konstnärernas Riksorganisation identifierade är registrerade som exempelvis postorder- eller dataprogrammeringsföretag, men också som konst eller galleri³.

För att få ökad förståelse av digitala plattformars roll för försäljning av konst genomfördes under 2020 en mindre intervjustudie med företagare som driver digitala plattformar för försäljning av konst.

Utvecklingen mot att konst allt oftare säljs via digitala plattformar och sociala medier ska ses i relation till den tidsanda vi lever i. Som en av de intervjuade uttryckte det:

”Att sälja konst digitalt, via plattformar eller sociala medier, är en naturlig del av hur konst säljs i dag eftersom det är där folk är.”

I intervjustudien lyftes det faktum att generation Y (födda cirka 1981–1996) nu är köpstarka och har utvecklat ett intresse för att inreda sina hem

med konst. Många konstköpare föredrar även den flexibilitet som de digitala plattformarna erbjuder. Köp av konst kan ske på valfri plats och tid; från soffan, på bussen hem från jobbet eller vid middagsbordet med vänner. Att köpa konst digitalt ger större valfrihet då det inte är knutet till ett visst galleris aktuella utbud. Tillvägagångssättet kan även ta bort den sociala stress en förstagångsköpare av konst kan uppleva. Som en av de intervjuade uttryckte det:

”Försäljningen av konst via digitala plattformar sänker trösklarna för förstagångsköpare, personer som inte är bekväma med att gå på vanliga gallerier.”

Konstbranschen är i en intressant omvandling där de digitala och traditionella gallerierna behöver finnas parallellt, något som de intervjuade pratade om på olika sätt. En person beskrev det som att de traditionella galleristerna kan visa upp en serie tavlor fysiskt från en viss konstnär och erbjuda kunder att köpa in sig i ett konstnärskap. De traditionella galleristerna representerar ett antal konstnärer vilket inte alla av de företagare som driver digitala plattformar har möjlighet till eller är inriktade på att göra. Breddningen av säljkanaler erbjuder konstnärer fler möjligheter att nå ut med sin konst i olika nischer. Genom intervjuerna framgick det också att en konstnär kan välja att representeras av både traditionella gallerister och digitala plattformar.

Covid-19 har haft en omfattande påverkan på konstbranschen. Att konstmässor har ställts in har bland annat inneburit minskade möjligheter till marknadsföring och till att knyta kontakter med nya konstnärer. Många av de företagare som driver digitala plattformar uppger att försäljningen avtagit en del och att planerade initiativ avstannat under covid-19. Kunderna är mer avvaktande vilket avspeglar sig i längre beslutscykler. Samtidigt har covid-19 fört med sig ett ökat intresse för inredning hemma. Vissa entreprenörer som driver digitala plattformar har fått medvind av detta med ökad försäljning. Uppgifter från Bildupphovsrätt visar på att onlineförsäljningen av följerättsberättigad konst ökade under 2020. En långsiktig positiv effekt som lyfts i intervjuerna är att covid-19 som företeelse kan ha satt fingret på de möjligheter som finns för konstnärer till flera försäljningskanaler; där digitala plattformar alltmer kan komma att positionera sig som en tänkbar kanal.

”Att sälja konst digitalt, via plattformar eller sociala medier, är en naturlig del av hur konst säljs i dag eftersom det är där folk är.”

² Totalt fyra intervjuer genomfördes under november och december 2020.

³ Se även artikeln <https://kro.se/konstnaren/konstnaren-1-2017/det-digitala-galleriet/>.

Auktionsförsäljning av konst

Auktionsmarknaden i Sverige består i huvudsak av försäljningar på andrahandsmarknaden. I auktionshusens tjänster ingår, utöver att hitta köpare för ett konstverk, bland annat att värdera, dokumentera och katalogisera verk samt att vara en garant för att det som säljs är äkta. Auktionshusens huvudsakliga affärsmodell består i att ta ut en provision från både säljare och köpare vid auktioner på nätet eller vid så kallade slagauktioner.

I **Konstbranschen i siffror 2017** konstaterades att det var svårt att få fram statistik över försäljning av konst på auktionsmarknaden⁴. I efterforskningen inför denna rapport upplevde vi samma utmaningar. Vi har därför valt att beräkna auktionsmarknadens försäljning utifrån statistik från Bildupphovsrätt⁵ angående totalt hammarslagspris per år. Det ska noteras att statistiken enbart omfattar följerätsberättigade verk, vilket innebär att verk där upphovspersonen avlidit för mer

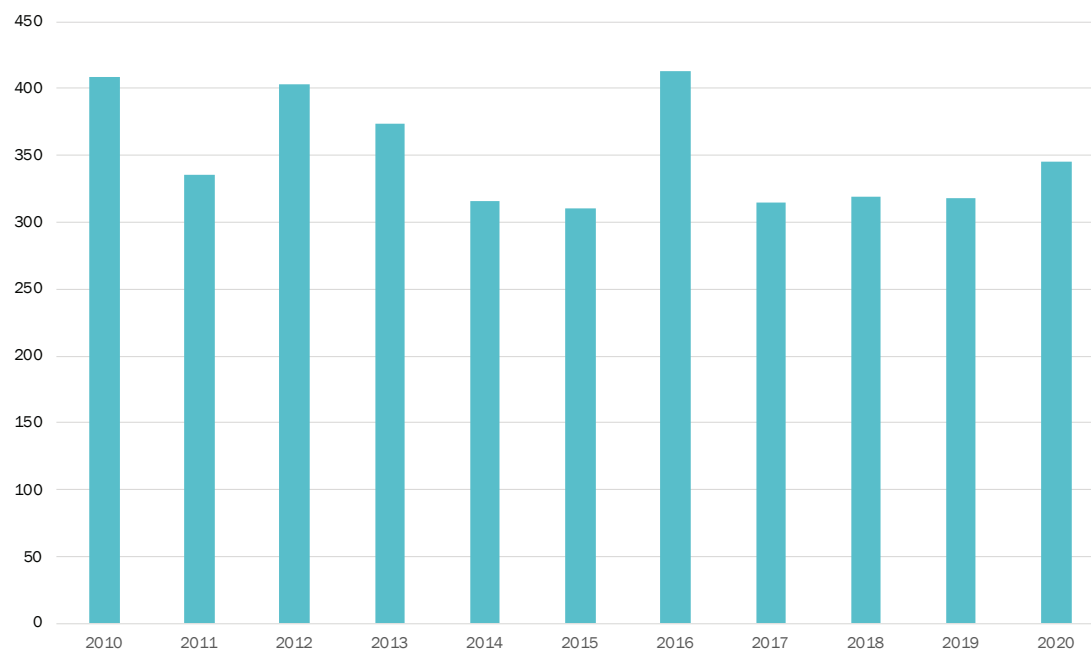
än 70 år sedan inte ingår. I statistiken ingår inte heller eventuella förstagångsförsäljningar eller försäljningar som inte har redovisats till Bildupphovsrätt.

Statistik kring försäljningar på auktionsmarknaden bygger på uppgifter för det klubbade priset för respektive kontraktsvärde för konstverk som är berättigade till så kallad följerätt. År 2019 var försäljningen ca 317,8 miljoner kronor för att öka med ca 28 miljoner kronor till 345,4 miljoner år 2020 (se **figur 5a**).

Som framgår av **figur 5b** var antalet försäljningar vid auktionshusen 18 906 stycken år 2020 jämfört med 16 515 försäljningar år 2019. 2014–2020 har antalet försäljningar ökat successivt.

Utifrån försäljning via auktionsverk är det även intressant att se till inkassering av följerätt när konsthandlare säljer vidare ett verk, vilket presenteras på sidan 15.

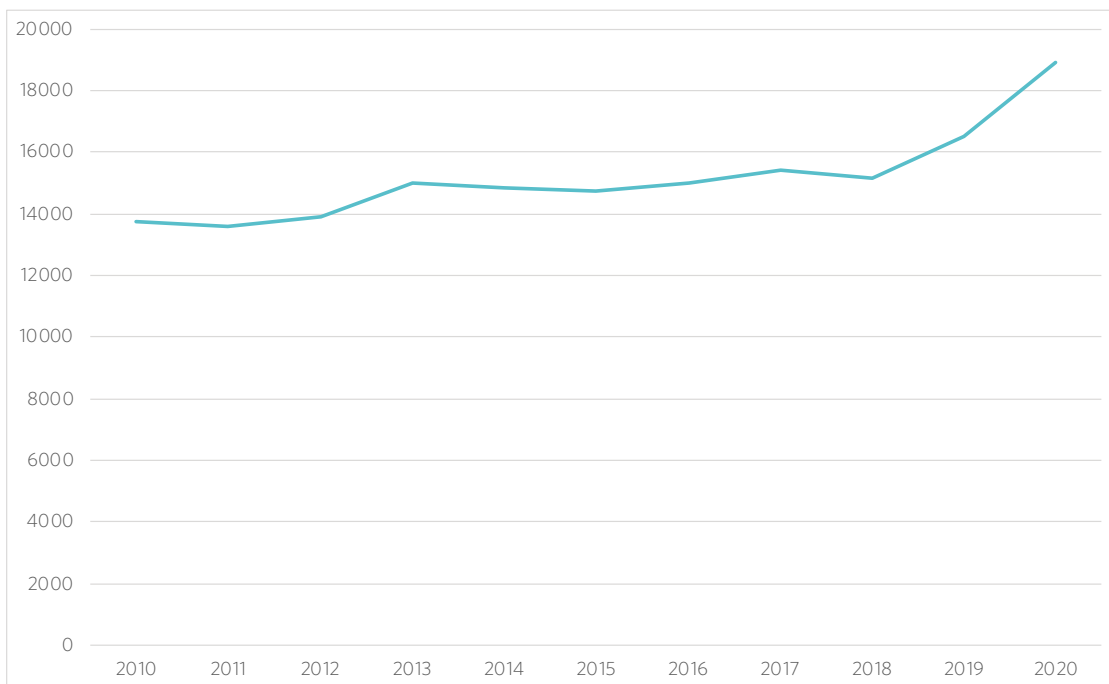
Figur 5a. Följerättsbaserat hammarslagspris i miljoner kr, omräknat i 2019 års penningvärde.
Källa: Bildupphovsrätt



⁴ För en längre diskussion se *Konstbranschen i siffror 2017*, kapitel "Så har vi mätt".

⁵ Bildupphovsrätt är en förening som har som mål att främja bildskapares ekonomiska och upphovsrättsliga intressen.

Figur 5b. Antal försäljningar på auktionshusen mellan åren 2010 och 2020. Källa: Bildupphovsrätt.



Konstföreningar som förmedlare av konst

Konstföreningar har som huvudsyfte att främja konstabildning. Målsättningen är att öka människors kunskap om konst och konstliv. Genom konstlotterier samt spridning och visning av konst är strävan att öka förståelsen för nya konstnärliga uttrycksformer, ett vidgat konstbegrepp och mångkulturella dimensioner.

Det finns tre olika typer av konstföreningar: Allmänna konstföreningar, konstföreningar på arbetsplatser samt konstnärsdrivna konstföreningar, där de två förstnämnda har dominerat över tid. År 1973 bildades Riksförbundet för Sveriges konstföreningar. De konstnärsdrivna är en ny form av konstförening som introducerades 2016. Konstnärsdrivna föreningar består av konstnärer som tillsammans driver en ideell förening och har med andra ord inga konstlotterier som de andra

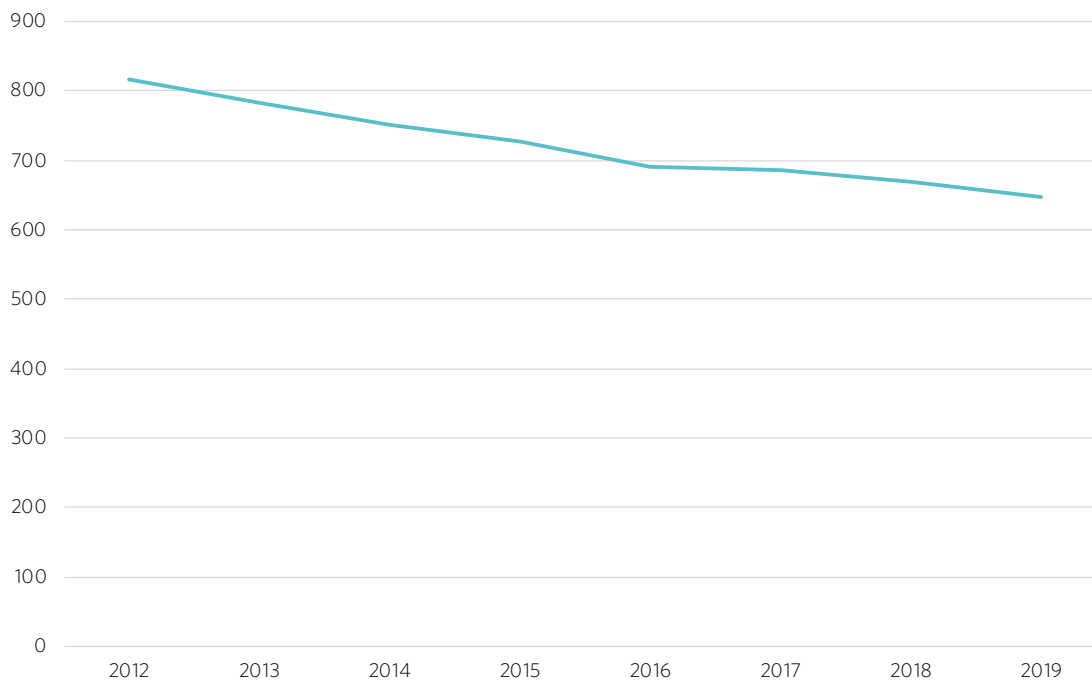
två formerna. Antalet konstföreningar ökade till och med år 1991. År 1973 fanns 119 konstföreningar, 1991 var siffran 1 911 stycken. Därefter har antalet successivt minskat. I **figur 6** framgår att det år 2019 fanns 648 konstföreningar, en minskning från år 2018 med 20 stycken.

Möjliga förklaringar till nedgången diskuterades i **Konstbranschen i siffror 2017**. Minskningen från år 2007 kan förklaras av en dom i Kammarrätten, som slog fast att företagets stöd till en konstförening endast kan ses som ett skattefritt bidrag när det går till administration. Bidrar arbetsgivaren däremot till konstinköp förmånsbeskattas vinnaren för den del som arbetsgivaren bidragit med⁶.

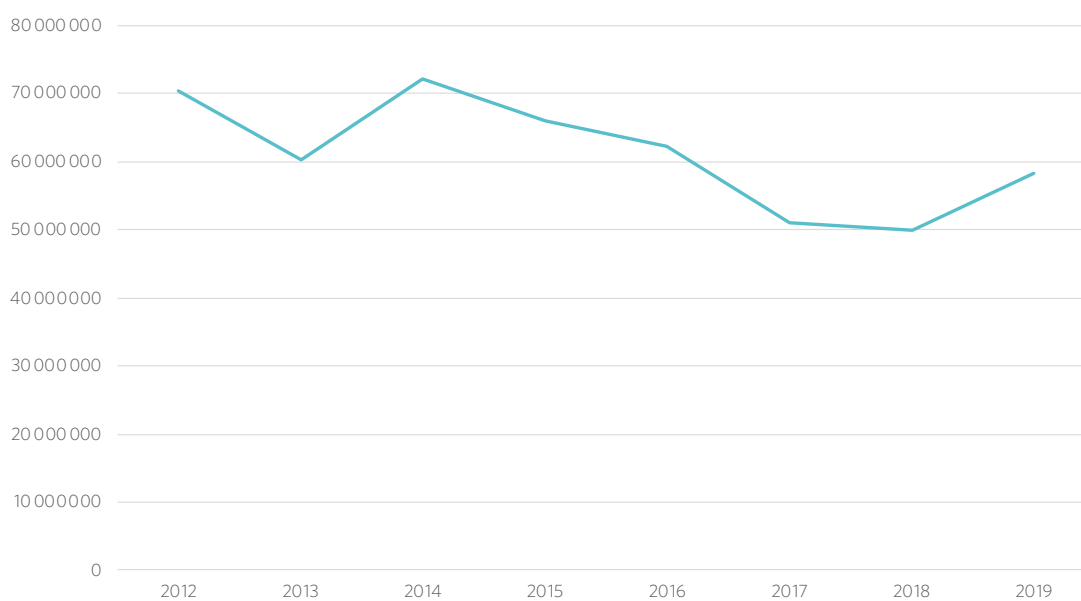
Vad som förklarar den tidigare nedgången, från 1991 till 2007, är svårare att säga. Troligen spelade ändrade förutsättningar att driva konstföreningar på arbetsplatser in.

⁶ Detta avsnitt är hämtat ur *Konstbranschen i siffror 2017*.

Figur 6. Utvecklingen av antalet konstföreningar som är medlemmar i Riksförbundet Sveriges konstföreningar, år 2012-2019. Källa: Sveriges konstföreningar.



Figur 7. Anslutna konstföreningars inrapporterade egna konstinköp, omräknat till 2019 års penningvärde (kr), 2012-2019. Källa: Sveriges Konstföreningar.



Även om antalet konstföreningar fortsätter att minska så ökade konstföreningarnas inköp av konst under år 2019, från 50 miljoner kronor år 2018 till 58,2 miljoner kronor år 2019. Vad som ligger bakom denna ökning är svårt att uttala sig om. En möjlig förklaring kan vara att Sveriges konstföreningar har inlett ett samarbete med en av de digitala plattformarna för försäljning av konst.

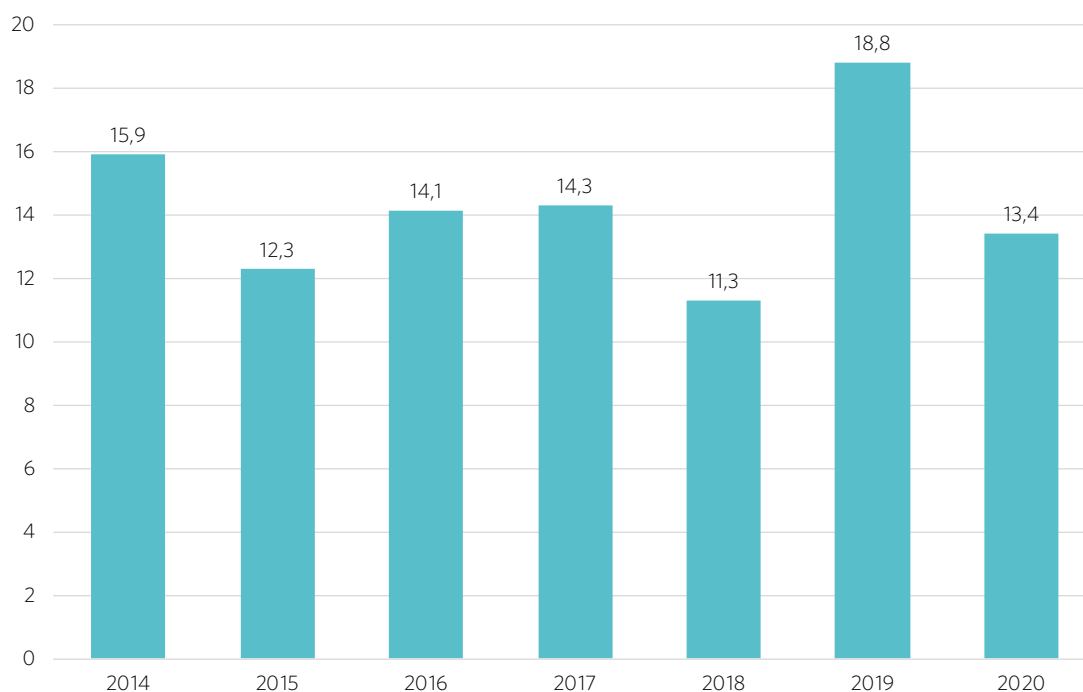
Upphovsrättsliga intäkter baserade på försäljning

När konsthandlare säljer vidare ett verk för minst 2 364 kronor (år 2020) har upphovspersonen eller dennes arvingar enligt lag rätt till en liten del av försäljningspriset, i dagsläget ca 5%. Det kallas följerrätt och det åligger säljaren att betala denna. Bildupphovsrätt inkasseras och betalar ut ersättning till både svenska och utländska konstnärer.

Följerrätten gäller i 70 år efter att konstnären har avlidit och betalas då ut till konstnärens efterlevande. Det innebär att år 2021 ska följerrätt betalas ut för konstförsäljningar där konstnären dog tidigast 1951.

I **figur 8** redovisas inkassering av följerrätt mellan 2014 och 2020 enligt uppgift från Bildupphovsrätts årsredovisningar. Inkassering av följerrätt varierar mellan 11,3 miljoner kronor år 2018 och 18,8 miljoner kronor år 2019. Den 1 juli 2018 förstärktes följerrätten i och med att säljare enligt lag blev skyldiga att redovisa sina försäljningar till Bildupphovsrätt. Detta tycks ha gett effekt. År 2019 ökade inkassering av följerrätt med 66%. Inkasseringen av följerrätt för år 2020 var dock lägre, i linje med åren 2016 och 2017. Då ansvaret åligger säljaren kan det finnas en osäkerhet och eftersläpning i inbetalning av följerrätten. Siffrorna för år 2020 kan därför komma att ändras.

Figur 8. Inkassering av följerrätt år 2014 till år 2020 i mnkr. Omräknat till 2019 års penningvärde. Källa: Bildupphovsrätt.





Vernissage på konstmässan Material, Mexico City. I bild Ola Gustafsson och Claes Nordenhake.

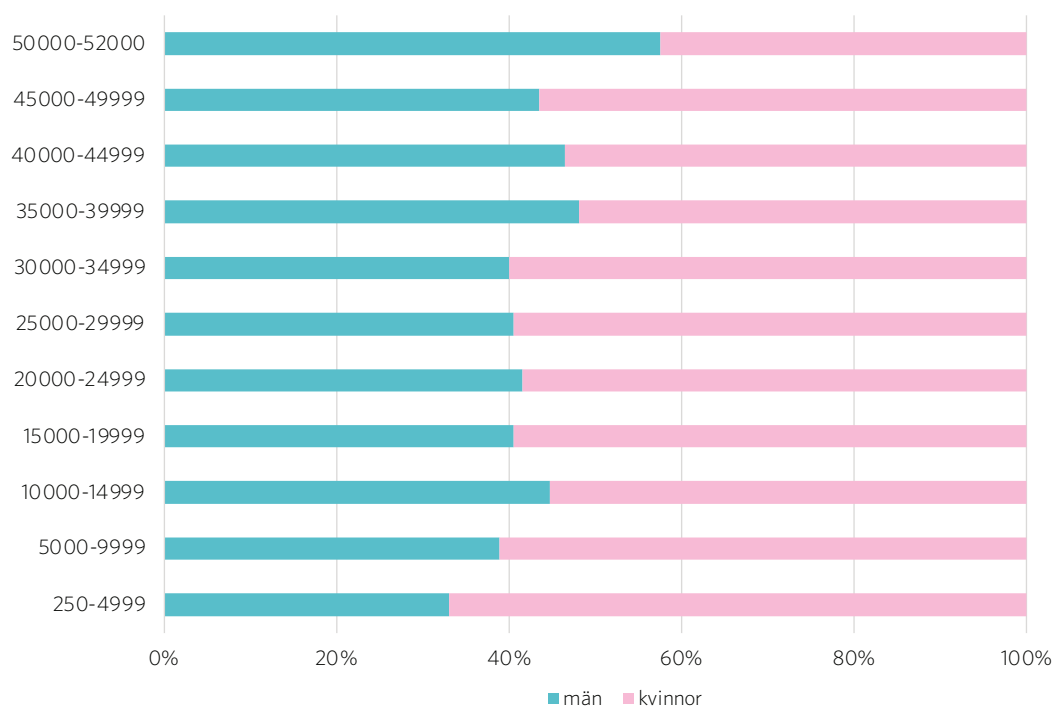
Individuell visningsersättning

Individuell visningsersättning (IV) är ett statligt anslag som Bildupphovsrätt ansvarar för att betala ut till konstnärer som har sålt verk till det offentliga. Ersättningen är en kompensation för den inskränkning som görs i konstnärens ensamrätt genom upphovsrättslagens §20. Bildupphovsrätt fördelar IV till alla konstnärer som har rätt till den, oavsett om de är medlemmar eller ej.

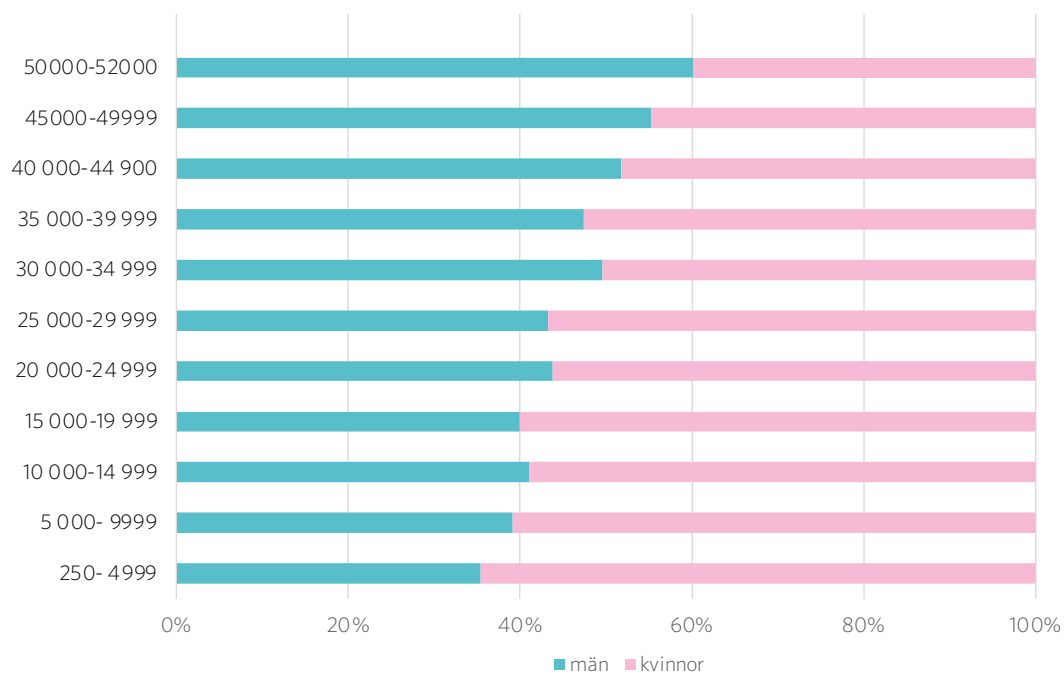
En jämförelse med branschrapporten 2019 visar att antalet mottagare av IV-ersättning har ökat med 192 stycken, från 4 208 år 2018 till 4 400 år 2020. Fördelningen mellan män och kvinnor har inte förändrats nämnvärt utan ligger fortsatt på 40% för män och 60% för kvinnor.

Det högsta belopp som utbetalas som IV var år 2020 52 000 kronor. **Figurerna 9a och 9b** nedan visar fördelningen mellan män och kvinnor inom respektive utbetalningsintervall för år 2020 och år 2018.

Figur 9a. Andel mottagare av IV-ersättning fördelat på kvinnor och män år 2020. Källa: Bildupphovsrätt.



Figur 9b. Andel mottagare av IV-ersättning fördelat på kvinnor och män år 2018. Källa: Bildupphovsrätt.



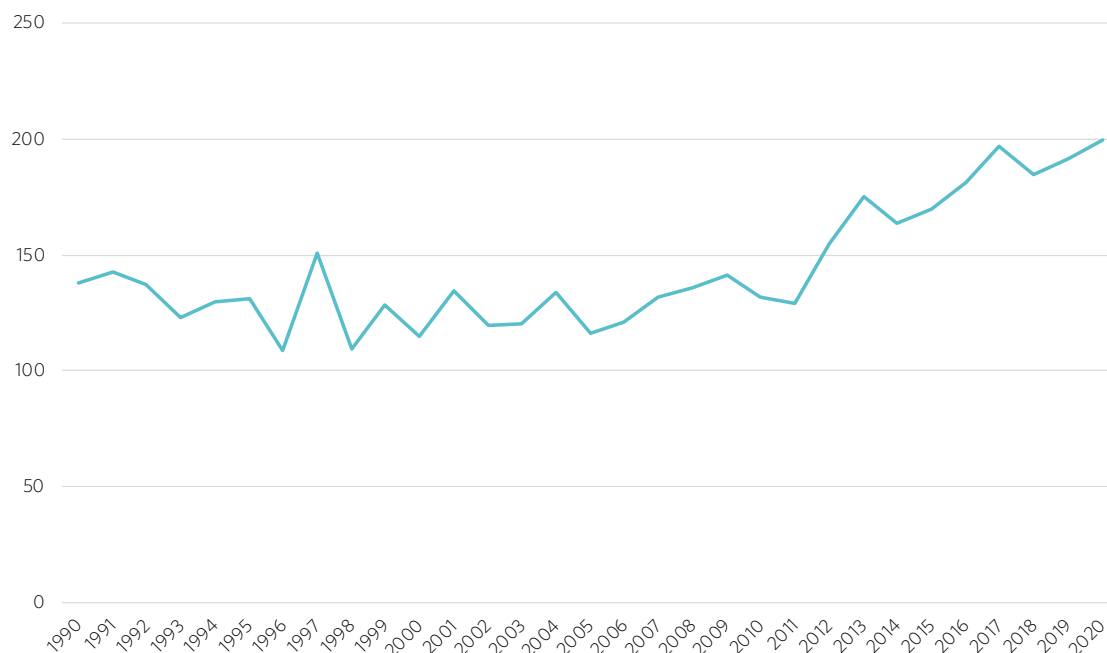
Inköp av offentlig konst

Offentlig sektor genom kommuner och regioner är betydelsefulla köpare av konst, såväl lös som beställd. Konst utgör ett viktigt inslag i det offentliga rummet. **Figur 10** nedan visar inköp av konst mellan år 1990 och 2020. De belopp som presenteras bygger på de av konstnärerna inrapporterade. År 2020 uppgick inköpen till 199,6 miljoner kronor. Under de senaste 30 åren har inköpen varierat mellan 108,9 miljoner kronor och 199,6 miljoner kronor årligen. Samtliga siffror är omräknade till 2019 års penningvärde. Den övergripande trenden under perioden är en ökning av de offentliga inköpen av konst.

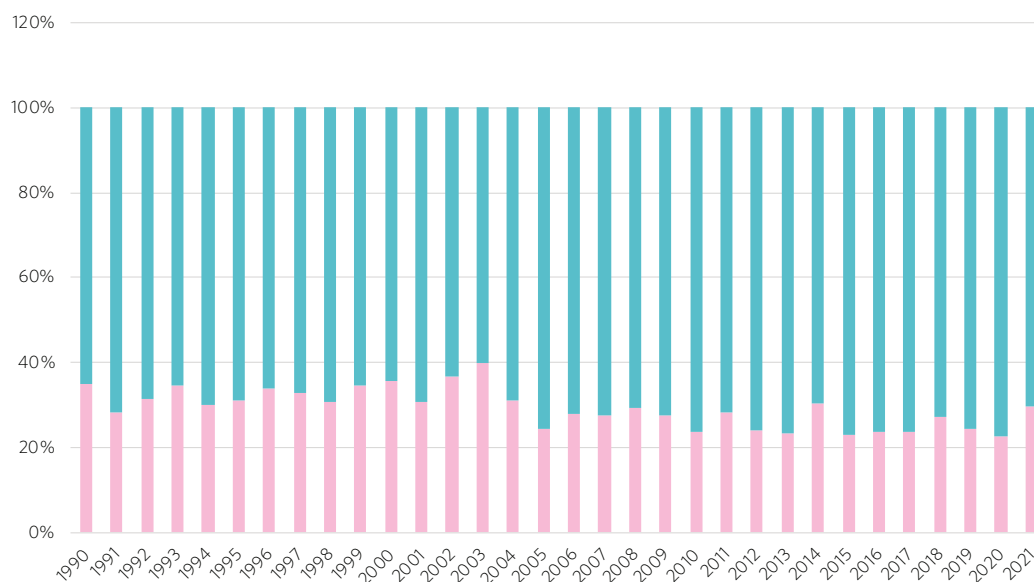
Offentliga inköp av konst är uppdelad i lös konst och i beställd konst. Lös konst innebär sådan konst som inte är fast förankrad i omgivningen, exempelvis tavlor, mindre skulpturer och bonader. Beställd konst är konst som är fast förankrad konst.

Under år 1990 till 2021 dominerar inköpen av beställd konst. Andelen lös konst varierar mellan 22,6% och 35,6% under perioden. År 2021 bestod drygt 30% av de offentliga inköpen av lös konst medan andelen beställd konst var 70%. Dessa siffror kan dock komma att ändras när perioden 2021 är fullt inrapporterad.

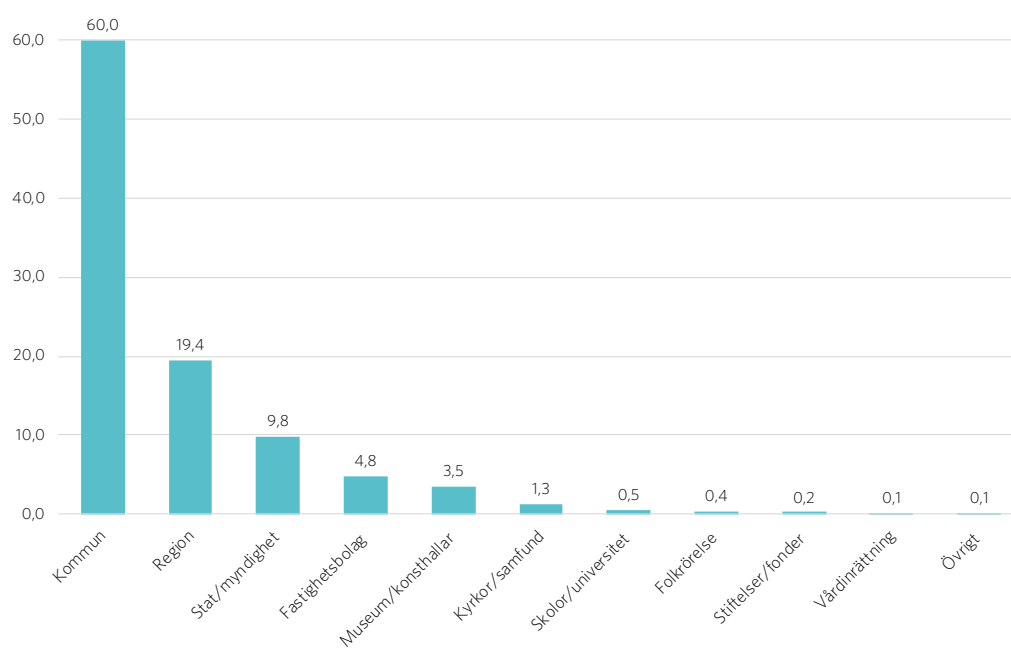
Figur 10. Offentliga inköp av lös konst och beställd konst, 1990–2020, (mnkr) i 2019 års penningvärde. Belopp är de av konstnärerna inrapporterade. Källa: Bildupphovsrätt.



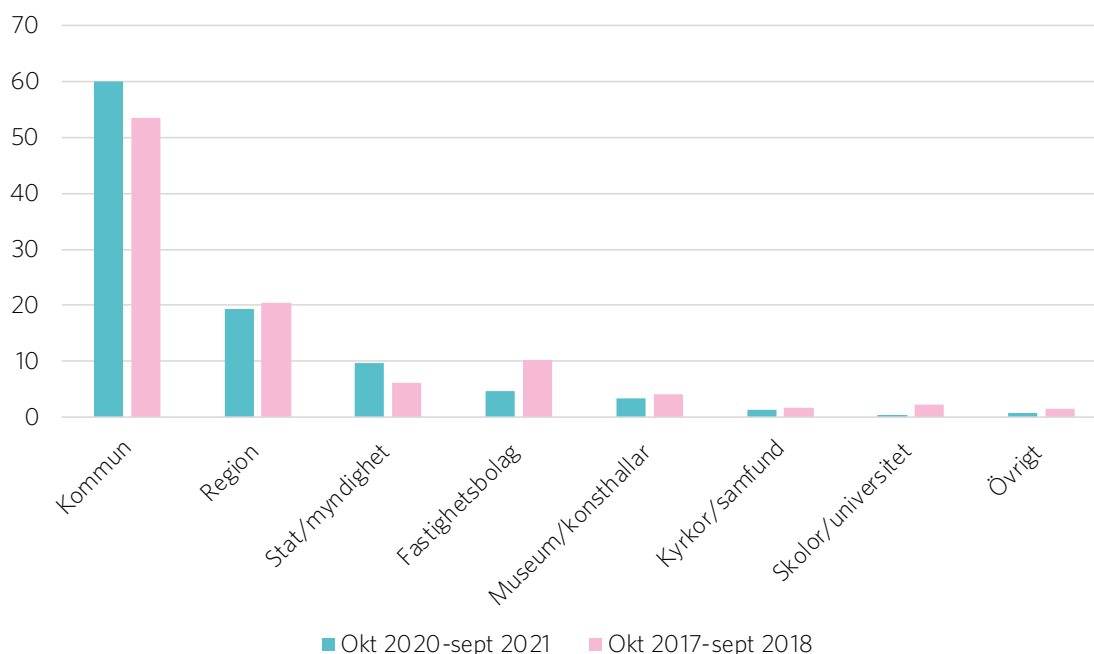
Figur 11. Offentliga inköp av konst uppdelat i lös konst och beställd konst som andelar i % för åren 1990-2021. Källa: Bildupphovsrätt



Figur 12. Offentliga inköp av lös konst och beställd konst, fördelning mellan köpare. Oktober 2020-september 2021. Källa: Bildupphovsrätt.



Figur 13. Offentlig inköp av lös konst och beställd konst, fördelning mellan köpare. Jämförelse mellan oktober 2020–september 2021 och oktober 2017–september 2018. Källa: Bildupphovsrätt.



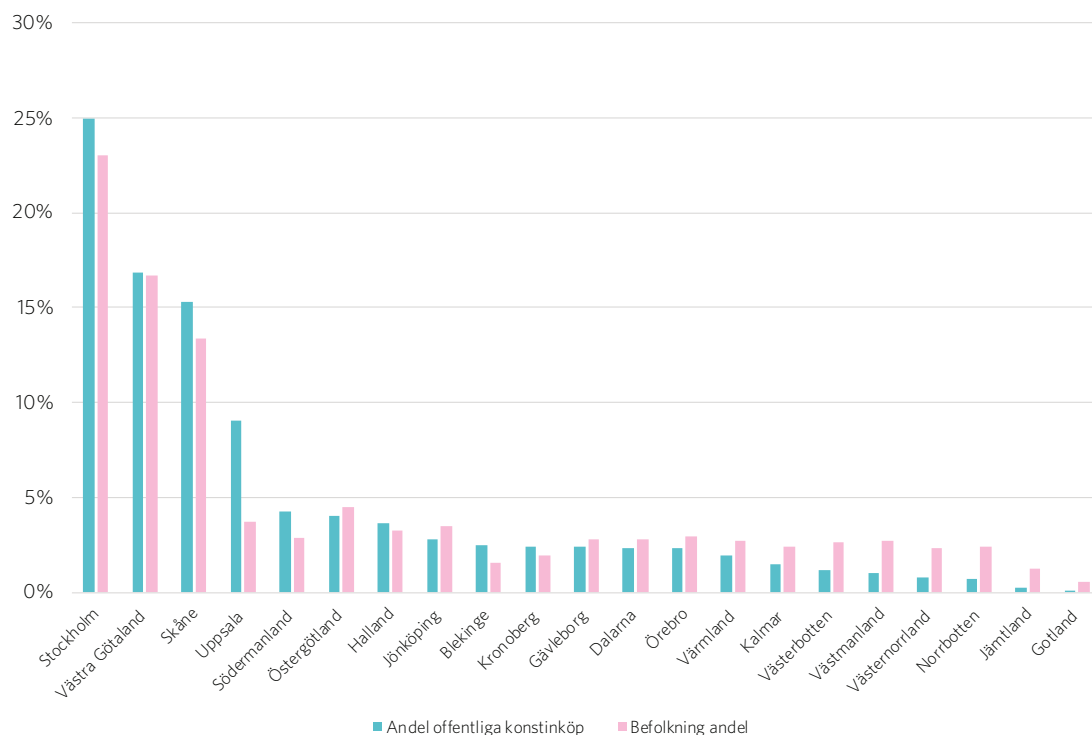
Hur har fördelningen av konstinköp förändrats jämfört med för tre år sedan, perioden oktober 2017 till september 2018? I **figur 13** presenteras en jämförelse mellan de två tidsperioderna. Konstinköp av kommuner har en högre andel, 60% jämfört med 53,4% år 2017–2018. Regionernas andel är relativt oförändrad medan fastighetsbolagens andel av de offentliga konstinköpen har minskat. Andelen offentliga konstinköp som stat/myndigheter har gjort oktober 2020–september 2021 har ökat något jämfört med perioden oktober 2017–september 2018.

Figur 14 nedan presenterar kommuners inköp av lös och beställd konst grupperat per län och i förhållande till länets befolkningsandel. Som förväntat står kommunerna i Stockholms län för den största andelen konstinköp, 25%. Därefter kommer Västra Götaland och Skåne. Uppsala län har en hög andel konstinköp i förhållande

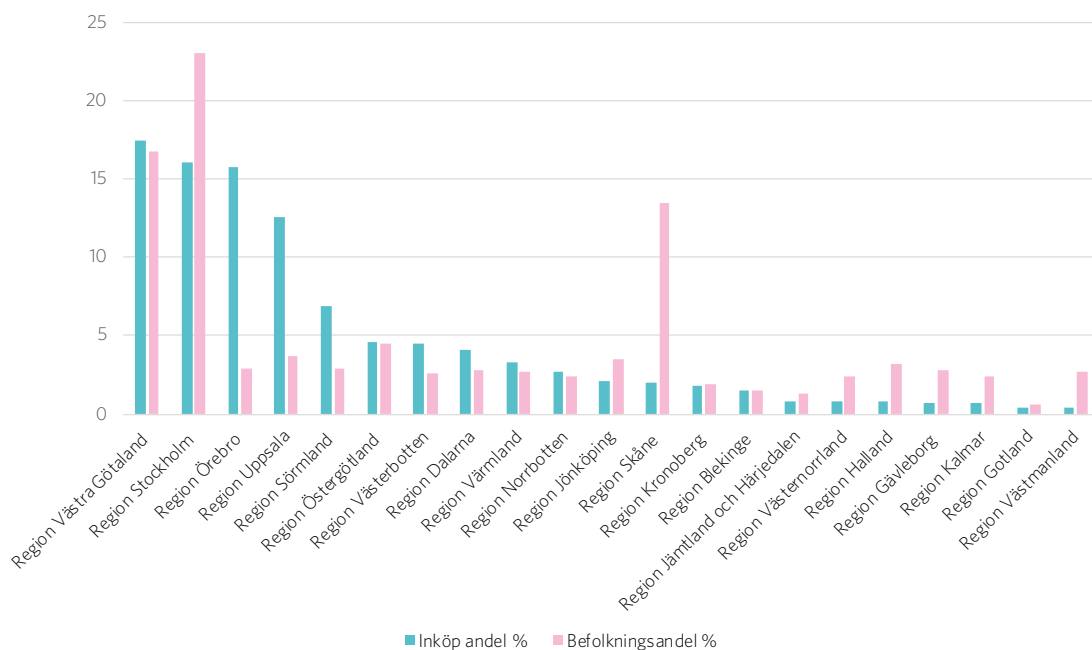
till befolkningsandel. Även i **Konstbranschen i siffror 2019** stod dessa fyra län för en hög andel av konstinköpen.

Figur 15 nedan presenterar regionernas inköp av konst i relation till deras andel av den totala befolkningen. Region Västra Götaland står för den största andelen av konstinköp, tätt följd av region Stockholm och Region Örebro. Sett till befolkningsandel och skatteunderlag borde Region Stockholm stå för en högre andel av konstinköpen. Region Örebro och Region Uppsala stod för en en hög andel av konstinköpen av offentlig sektor sett till befolkningsandel. Jämfört med vad som framkom i **Konstbranschen i siffror 2019** stod Region Skåne för en signifikant mindre andel av konstinköpen, låg i synnerhet sett till regionens befolkningsandel.

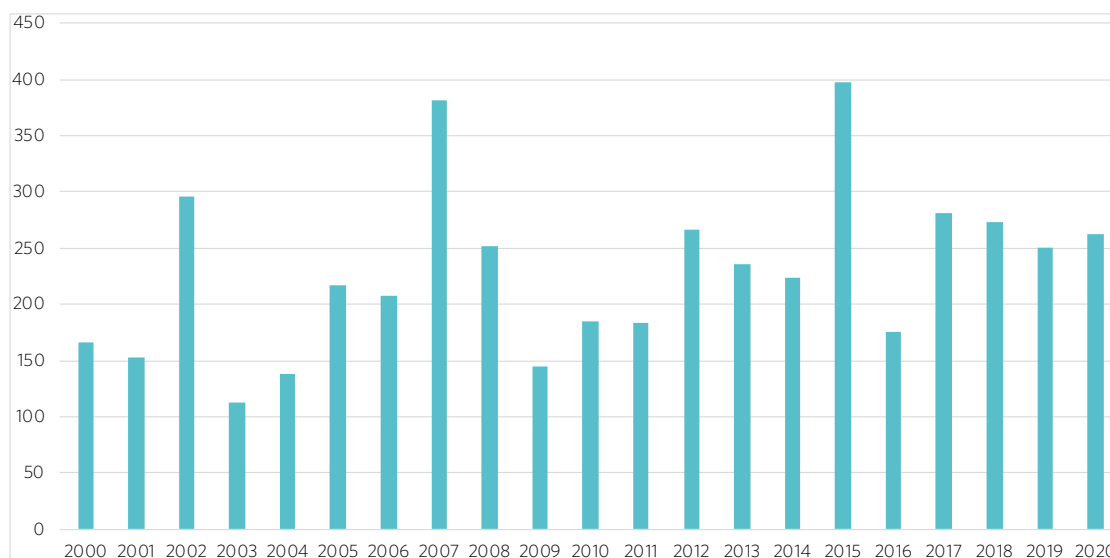
Figur 14. Offentliga inköp av lös konst och beställd konst av kommun indelat i län, oktober 2020–september 2021. Sorterat efter andel av den totala inköpssumman och andel av total befolkning. Källa: Bildupphovsrätt.



Figur 15. Offentliga inköp av lös konst och beställd konst av regioner, oktober 2020–september 2021. Sorterat efter andel av den totala inköpssumman och andel av den totala befolkningen. Källa: Bildupphovsrätt



Figur 16. Export av konst, mnkr i 2019 års penningvärde. År 2000 till 2020. Källa: SCB.



Konst på export och import

Hur har importen och exporten av konst påverkats av covid-19? Sveriges export av konst mäts enligt det sammanlagda värdet av fyra kategorier inom den så kallade kombinerade nomenklaturen. Det rör sig om målningar och teckningar utförda helt för hand, kollage och liknande prydnadstavlor, konstgrafiska originalblad och originalskulpturer som passerar den svenska gränsen efter att de har sålts till en köpare i utlandet⁷. Som framgår av **figur 16** har **exporten av konst** legat relativt stabilt på drygt 250 miljoner kronor årligen de senaste fyra åren. Mellan 2019 och 2020 ökade exporten något.

Givet de senaste årens pandemi är det intressant att se till vilka länder Sverige exporterade konst under år 2020⁸. Fortsatt är USA den största mottagaren av svensk konst med 62,6% av svensk total export. Därefter är Norge och Schweiz är de länder i Europa som fortsatt köper mest konst från Sverige med 11% respektive 10% av den svenska exporten.

För att få ett bättre och jämnare underlag som indikerar till vilka länder som Sverige exporterar konst till togs statistik fram för åren 2016–2020. 40% av exporten går till Nordamerika medan 40% går till Europa. Till vilka länder i Europa exporterar Sverige konst? Schweiz tog emot närmare 18% av den totala svenska exporten under denna tidsperiod, följt av Norge (14% av den totala svenska exporten) medan Storbritannien och Nordirland stod för 3,5% av den totala svenska exporten.

Om vi ser till tidigare branschrapporter ser vi även där att Schweiz och Norge är länder som tar emot högst andel svensk konst i Europa.

Sveriges import av konst mäts, precis som exporten, i denna rapport genom värdet av målningar och teckningar utförda helt för hand, kollage och liknande prydnadstavlor, konstgrafiska originalblad och originalskulpturer⁹ som kommer in i Sverige efter att ha köpts av en köpare. Utifrån statistik från SCB presenteras i detta avsnitt, utvecklingen av import av konst över tid. **Figur 18** presenterar svensk import av konst under de senaste 20 åren. Intressant att notera, givet pandemin, är att den svenska importen av konst ökade med 72% under år 2020 till 464 miljoner kronor.

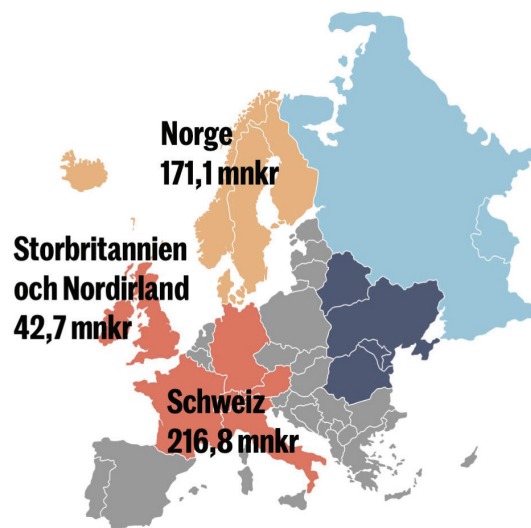
⁷ Enligt Kombinerade Nomenklaturen 97011000, 97019000, 97020000, 97030000

⁸ Det finns inte tillgänglig statistik för år 2021.

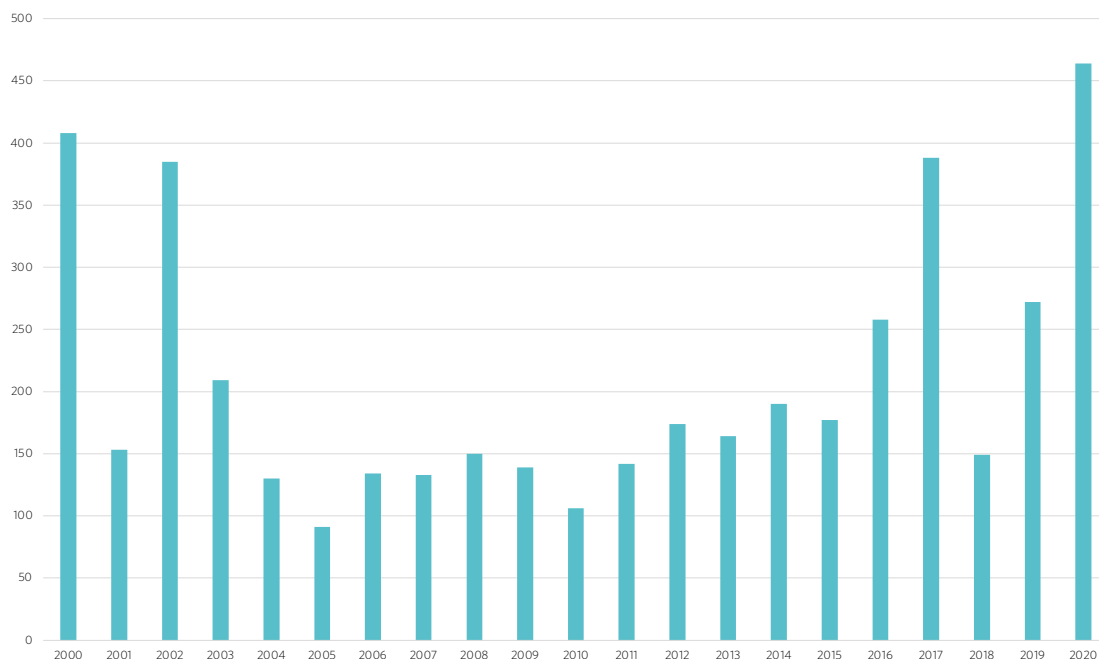
⁹ Enligt Kombinerade Nomenklaturen 97011000, 97019000, 97020000, 97030000.

Figur 17. De tre länder i Europa till vilka den svenska konstexporten har varit störst under år 2016-2020. Källa: SCB.

Från vilka länder importerade Sverige konst under år 2020? 40% av konstimporten kom från Israel, medan 28% kom från USA. Österrike stod för 7% av konstimporten. Schweiz, som brukar stå för nästan en fjärdedel av Sveriges import av konst, stod endast för 5,1% under år 2020. För att få ett bättre och jämnare underlag som indikerar från vilka länder som Sverige köper eller hämtar in konst ifrån togs statistik fram för åren 2016-2020. 50% av importen kommer från Nordamerika medan 30% av importen kommer från Europa. För samma tidsperiod, 2016-2020, är det intressant att se från vilka länder i Europa Sverige köper eller hämtar in mest konst. Av **figur 19** på nästa sida framgår att Schweiz fortsatt är den största europeiska handelspartnern, 5,86% av Sveriges totala import av konst. Därefter kommer Österrike och Norge med 4,64% och 4,10% av den totala svenska importen.



Figur 18. Varuimport av konst, mnkr i 2019 års penningvärde. År 2000 till 2020. Källa: SCB



Avslutande diskussion

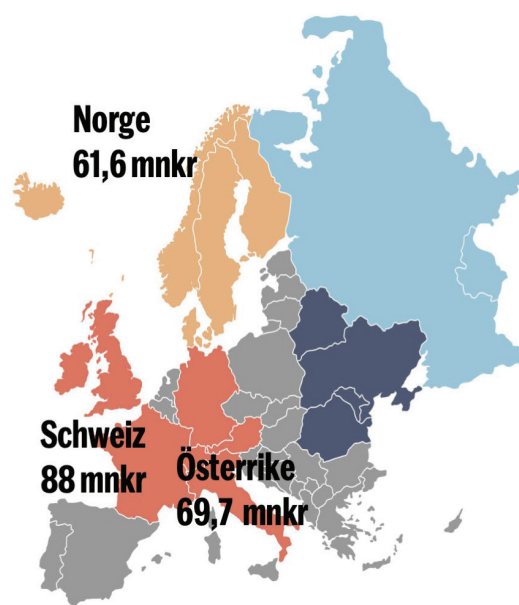
Syftet med denna rapport har varit att beskriva tendenser och nuläge för försäljningen av konst i valda delar av konstbranschen. Vissa jämförelser har gjorts med de resultat som framkom i de branschrapporter som presenterades av Konstnärernas Riksorganisation år 2019 respektive 2017.

Rapporten visar att både antal och nettoomsättning för gallerier och konsthandlare minskade under år 2019. Antalet gallerier och konsthandlare ökade under 2020 och det var främst soloföretagare som ökade i antal. Året därpå, år 2021 minskade antalet gallerier och konsthandlare till den nivå de var 2019. Här ska det bli intressant att se, när statistik finns tillgänglig, hur omsättningen har förändrats under år 2020.

Försäljningen via auktionshus ökade under 2020, både i antal och försäljningsvolym i kronor. Antalet konstföreningar fortsätter att minska, men konstföreningarnas inköp av konst ökade under år 2019. Det blir intressant att följa hur både antalet konstföreningar och deras inköp av konst utvecklas framöver. Inkassering av följerrätt var lägre år 2020 än år 2019. Antal mottagare av IV-ersättning har ökat under 2020 medan fördelningen mellan män och kvinnor fortsatt är 40% respektive 60%. Offentliga inköp av konst ökade under 2020 till 200 miljoner. Under perioden oktober 2020 till september 2021 stod kommuner för 60% av offentliga inköp följt av regioner som stod för dryga 20% av de offentliga inköpen. Stat och myndigheter har som grupp av köpare ökat sin andel av de offentliga konstinköpen under oktober 2020 till september 2021 vilket kan vara ett led i det regeringsuppdrag som Statens konstråd och Moderna museet fick 2021. Exporten av konst ökade något 2020 jämfört med 2019 medan importen ökade betydligt under år 2020 jämfört med tidigare år. Det gav Sverige ett betydande negativt handelsnetto under 2020.

En utveckling som är intressant att följa är försäljningen via digitala plattformar, som efter några års stark utveckling tycks ha avstannat något

Figur 19. De tre länder i Europa från vilka den svenska konstimporten har varit störst under år 2016-2020. Källa: SCB.



under år 2020. Två av de tio svenskregistrerade digitala plattformar som Konstnärernas Riksorganisation identifierat i en tidigare kartläggning valde att pausa eller lägga ner sin verksamhet under år 2020. Vi noterar dock samtidigt att nya aktörer förmedlar och säljer konst via digitala plattformar.

Avslutningsvis, i takt med att samhället återgår till det nya normala blir det intressant att följa hur försäljningen av konst via samtliga undersökta kanaler utvecklas de kommande åren. Det blir även intressant att följa hur förslagen från den statliga utredningen **Från kris till kraft - Återstart för kulturen** tas vidare och då särskilt hur det kommer att påverka konstnärernas villkor.

Hur har vi mätt?

Fördjupad diskussion om metod

Den statistik som har använts i denna studie kommer från flera källor och har inhämtats på olika sätt. Myndigheten Statistiska centralbyrån (SCB) ansvarar för officiell statistik och annan statlig statistik som tillgängliggörs via den så kallade statistikdatabasen, öppen för allmänheten. Härifrån har uppgifter rörande konsthandlare och galleriers försäljning av konst, liksom för import och export av konst, inhämtats.

Intresseorganisationerna Bildupphovsrätt och Sveriges konstföreningar har bidragit med statistik utifrån sina respektive uppdrag och inriktningar. Bildupphovsrätt har i uppdrag att tillvarata upphovspersoners ekonomiska och upphovsrättsliga intressen. Bildupphovsrätt gör detta genom att fördela ersättningar som antingen samlas in i samband med försäljningar av konst eller utifrån statliga anslag. Utifrån detta uppdrag har Bildupphovsrätt statistik över bland annat offentliga aktörers inköp av konst, inkassering av följerrätt och utbetalning av Individuell visningsrätt. Sveriges konstföreningar representerar de konstföreningar som finns runt om i Sverige. Utifrån sitt ändamål – att tillvarata dessa konstföreningars intressen – för de statistik över antalet konstföreningar, medlemmar och inköp av konst.

I samband med datainsamlingen har sonderande möten och intervjuer genomförts i syfte att få en ökad förståelse för statistik om konstbranschen och vilka begränsningar statistiken har.

Gallerier och konsthandlare. För uppgifter om gallerier och konsthandlare har vi använt SNI-kod 47.783 för Specialiserad butikshandel med konst samt galleriverksamhet. Uppgifter gällande omsättning har hämtats från Statistiska centralbyråns databas Företagens ekonomi, antalet anställda från databasen Företagsdatabas. Företagsdatabas (FDB) är ett register över samtliga företag, myndigheter, organisationer och deras

Tabell 1. Statistiska varukoder för konst enligt kombinerade nomenklaturen

KN-kod	Beskrivning
97011000	Målningar och teckningar utförda helt för hand (exkl. teckningar enligt nr 4096 och handdekorerade föremål)
97019000	Kollage och liknande prydnadstavlor
97020000	Konstgrafiska originalblad
97030000	Originalskulpturer, oavsett material

arbetsställen medan Företagens ekonomi (FEK) är en undersökning som belyser näringslivet och innehåller företagsekonomiska uppgifter.

Då statistiken för gallerier och konsthandlare är sammanslagen undersökte vi även omsättningen för gruppen gallerier specifikt genom att ta fram uppgifter för medlemmarna i Galleriförbundet via databasen Retriever Business. Uppgifterna för denna grupp jämfördes med gruppen av företagare (0-4 anställda) inom SNI 47.783 Specialiserad butikshandel med konst samt galleriverksamhet gällande omsättning.

Digitala plattformar är en relativt ny kanal för konstnärer att sälja konst. Konstnärernas Riksorganisation har gjort en kartläggning av digitala plattformar. Utifrån denna kartläggning gjordes en sammanställning av omsättning och antal anställda för de digitala plattformar som är registrerade i Sverige med hjälp av databasen Retriever Business.

Auktionsförsäljning av konst. Statistik kring försäljningar på auktionsmarknaden bygger på uppgifter för det klubbade priset för respektive kontraktvärde för konstverk som är berättigade till så kallad Följerätt. Denna statistik samlas in av Bildupphovsrätt som en del av det ansvar de har för att ta in uppgifter från vidareförsäljning

och förmedla till konstnären eller konstnärens efterlevande.

Inköp av offentlig konst. Statistik kring offentliga inköp av lös konst och beställd konst bygger på inköpspriset för konstverk vars upphovsperson har varit berättigad till den Individuella visningsersättning (IV-ersättning). Denna statistik samlas in av Bildupphovsrätt.

Konstföreningars konstinköp. Via Sveriges konstföreningar inhämtades statistik om hur konstföreningarnas konstinköp har utvecklats över tid samt antal konstföreningar och antalet medlemmar.

Konst på export och import. Statistik kring export och import av varor bygger på SCB:s statistik över utrikeshandel med varor. Statistiken är bearbetad efter den så kallade kombinerade nomenklaturen (KN), vilket är en statistisk standard som används av samtliga EU-länder. Statistiken vi använder i denna rapport bygger på KN8, den mest detaljerade nivån som delar in statistiken i cirka 9 400 varugrupper. Fyra av dessa koder har vi identifierat som koder för konstverk (se **tabell 1**).

Källförteckning

Artiklar och rapporter

Konstbranschen i siffror 2019, Konstnärernas Riksorganisation
Konstbranschen i siffror 2017, Konstnärernas Riksorganisation
SOU (2021:77). Från kris till kraft - Återstart för kulturen. Stockholm: Kulturdepartementet.

Webbkällor

<https://bildupphovsratt.se/foreningshandlingar>
<https://www.kro.se/enprocentsregeln>
<https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/kombinerade-nomenklaturen-kn/>
<https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/standard-for-svensk-naringsgrens-indelning-sni/>
<http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>
<https://www.sverigeskonstforeningar.nu/om-oss/>
www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/
www.sverigeskonstforeningar.nu/om-oss/

Bilagor

Bilaga 1: Konstbranschens aktörer

Det finns en mängd aktörer som på olika sätt är verksamma inom eller relaterar till konstbranschen och nedan följer en beskrivning av de mest centrala. Aktörerna har listats i bokstavsordning.

Att beskriva aktörerna på detta sätt skapar en förståelse men också begränsning. Aktörerna nedan ska ses som olika aktörsroller snarare än som liktydigt med en individ eller en organisation. Det vill säga att det inte är ovanligt att en individ eller organisation kan ha flera roller, ibland samtidigt. Till exempel kan en person både vara utövande konstnär och samtidigt driva ett galleri.

Auktionsverk: Utvärderar och värderar konstverk och auktionerar ut dem till kunder. Auktionsverkets inkomst består framför allt av provision som tas ut av säljaren och köparen. Historiskt har auktionsverken fungerat som medlare mellan köpare och säljare på andrahandsmarknaden, på senare år har de även sålt verk på förstahandsmarknaden, även om det är ovanligt i Sverige.

Biennaler: En biennial är som regel en storskalig och internationell samtida konstutställning som återkommer vartannat år där en curator sätter ihop utställningen utifrån ett särskilt tema. Den äldsta och kanske mest kända är Venedigbiennalen. I Sverige har Göteborgs Internationella Konstbiennial (GIBCA) anordnats sedan 2001. År 2018 återupptod Luleåbiennalen.

Bildupphovsrätt: Bildupphovsrätt i Sverige är en ekonomisk förening som tillvaratar gemensamma upphovsrättsliga intressen för verksamma inom konstnärliga områden.

Curatorer: Skapar utställningar och arbetar på så vis nära konstnären. Det är mer vanligt att en curator arbetar på frilansbasis än som fast anställd på ett museum eller konsthall.

Forskning och utbildning: Utbildningsinstitutioner och andra utbildningsverksamheter är centrala för konstnärlig produktion, som mötesplats för utbyten och utveckling av konstbranschen. Forskning och utbildning har framför allt en långsiktig påverkan på konstbranschen. Under 2000-talet har forskarutbildning i fri konst införts vid flera konstnärliga universitet och högskolor i Sverige.

Gallerister: Ett galleri är ofta den plats där ett konstverk för första gången ställs ut och kommer i kontakt med en publik. Det är alltså genom gallerierna som konstnärerna traditionellt har sålt sina verk. Galleristerna får sina intäkter genom kommission för sålda verk. Utställningar på gallerier är som regel avgiftsfria.

Konstföreningar: Ideella konstföreningar har en lång tradition i Sverige. De är ofta knutna till en arbetsplats och en viktig funktion är att köpa in konstverk som sedan lottas ut bland medlemmarna. Det är även vanligt att föreningarna arrangerar utställningar och andra typer av evenemang, exempelvis museibesök eller föreläsningar.

Konsthandlare: Agerar främst på andrahandsmarknaden. Det finns konsthandlare som är inriktade på så kallad fine art och de som är inriktade på mer massproducerad konst.

Konstnären: Upphovsperson till det kreativt skapade verk som är föremål för handel inom konstsystemet. Konstnären kan sälja via förmedlare som gallerister eller genom egenförsäljning, exempelvis i sin ateljé eller någon typ av digital plattform. Vanligt är att konstnärer organiserar sig i ett eget företag, i en förening eller i ett kooperativ tillsammans med andra konstnärer.

Kritiker: Tolkar och värderar konstverk, med hänsyn till exempelvis estetik, teknisk skicklighet och konstnärens eventuella avsikt med verket.

Mässor: Utställningar och mötesplatser där gallerier presenterar konst, till exempel Market Art Fair och Affordable Art Fair. Supermarket – Stockholm Independent Art Fair visar upp konstnärsinitiativ från hela världen. Det är en mässa som strävar efter att erbjuda besökaren konstupplevelser snarare än att fokusera på försäljning.

Offentliga museer och konsthallar: Offentliga museer tillgängliggör konst för allmänheten och har en central roll i kulturpolitiken. Museerna har samlingar för konstverk med erkänt konsthistorisk betydelse.

Till skillnad från ett museum visar konsthallar oftast tillfälliga utställningar och saknar egna samlingar. Utställningarna kan vara egenproducerade eller tas in från någon annan producent. Driften kan skötas av till exempel en konstförening, av kommunen, eller privat.

Offentliga organisationer: Stat, regioner och kommuner köper konst och konstnärliga tjänster. Det kan gälla både konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet och inköp av lös konst, det vill säga mindre och flyttbara konstverk. Inköpsprocessen ser olika ut hos olika aktörer, men ansvaret för inköp kan till exempel ligga hos kommittéer eller olika projektgrupper. Även frilansande konstkonstuler verkar som inköpare av offentlig konst. Privata museer och konsthallar: Under 2000-talet har det blivit vanligare med uppmärksammade privata initiativ till museer i Sverige, kanske framför allt i Stockholmsregionen. Driftsformerna för dessa privata museer ser olika ut. Exempelvis utgör vissa ett aktiebolag och andra drivs som en stiftelse. Några exempel på privata museer/konsthallar är Artipelag, Fotografiska, Magasin 3 och Bonniers konsthall.

Privata organisationer och företag: Olika privata organisationer har sedan slutet av 1960-talet uppmuntrats av organiserade intresseföreningar att stödja konstnärlig verksamhet. Företag kan även fungera som samlare.

Vanligt förekommande är även att byggbolag och fastighetsägare köper konstnärlig gestaltning.

Privatkunder och samlare: Privatkunder är de personer som köper konst att ha i sitt hem. Att vara konstsamlare kräver ofta ett större kapital där konstinköp inte sällan också görs i syfte att vara en ekonomisk investering.

Rådgivare/Konstkonstuler/Konsttagenter: Rådgivarens funktion är bred men kan i grunden sägas vara som förmedlare mellan beställare och utförare. De kan även hjälpa köpare att hantera sina samlingar genom att hitta konst som möter deras olika intressen och smak. Ett annat exempel är företag som erbjuder rådgivning, det kan vara banker som i sin tur förvaltar privatpersoners förmögenheter. Då handlar rådgivningen om hur dessa banker kan investera i konst. Konsttagenter arbetar på uppdrag för en konstnär och är fortfarande relativt ovanliga på den svenska marknaden, i USA är de vanligt förekommande.

Självorganiserade konstnärsinitiativ/Kooperativ: Dessa är självorganiserade fria organisationer eller grupper som bland annat kan anta formen av gallerier, ateljéföreningar eller andra plattformar. Några exempel på sådana grupper i Sverige är Art Lab Gnesta, Not Quite och Galleri Syster. Bland konstsamlare har det väckts ett större intresse för denna typ av organisationer.

Bilaga 2: Kontaktpersoner för datainsamling

Greta Burman, förbundschef, Riksförbundet för Sveriges konstföreningar.
Åsa Forslund, Operativt ansvarig – Licens & fördelning, Bildupphovsrätt.

Rapport

Konstnärernas Riksorganisation.

Rapporten är framtagen av Governo på uppdrag av
Konstnärernas Riksorganisation
Ansvarig utgivare: Eva Månsson
Författare: Maria Adenfelt, managementkonsult
Grafisk form: Geska Brecevic
Februari 2022

www.kro.se

I SAMARBETE MED:

.K.H.
.V.C.
KONSTNÄTVERKSCENTRUM



SVERIGES KONSTFÖRENINGAR



Bildupphovsrätt
I SVERIGE



Svenska
Galleriförbundet

Rapport

**Konstnärernas
Riksorganisation.**